

OBLIK UGOVORA O PODZAKUPU BRODA I PISANA SUGLASNOST ZAKUPODAVATELJA ZA DAVANJE BRODA U PODZAKUP

VISOKI TRGOVAČKI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Presuda broj: Pž 2410/06 od 18. veljače 2009.

Vijeće: Veljak Marina, kao predsjednica vijeća, Šimac Srđan i

Hrastinski Jurčec Ljiljana, kao članovi vijeća

U nedostatku pisanog ugovora o podzakupu broda, kao i u nedostatku pisane zakupodavateljeve suglasnosti za davanje broda u podzakup, ugovor o podzakupu broda ne proizvodi pravne učinke.

Tužiteljica S. R. u postupku tvrdi da je dana 17. lipnja 1999. sklopila Ugovor o zakupu broda "M. I." s M. J. kao zakupodavateljem. U tužbi ističe da je kao zakupoprimalatelj predmetni brod dala u podzakup tuženiku I. B. i s te osnove potražuje isplatu utuženog iznosa, a on predstavlja naknadu za uporabu broda "M. I." (zakupninu) za vrijeme turističke sezone 2001. godine.

Trgovački sud u Splitu, kao prvostupanjski sud, presudom poslovni broj IX P-1293/04 od 28. studenoga 2005. odbio je tužbeni zahtjev za isplatu iznosa od 218.000,00 kn sa zakonskim zateznim kamatama od 16. rujna 2001. do isplate. Svoju odluku sud temelji na čl. 672. Pomorskog zakonika, (objavljenog u "Narodnim novinama" broj 17/94, 74/94 i 43/96; dalje: PZ). Prvostupanjski sud u obrazloženju presude ističe da ugovori o zakupu i podzakupu broda moraju biti sastavljeni u pisanom obliku, jer inače nemaju pravni učinak, a ugovor kojim je tužiteljica dala brod u podzakup tuženiku neudovoljava tim uvjetima, pa sud zaključuje da on ne postoji.

Tužiteljica (podzakupodavateljica) uložila je žalbu iz svih žalbenih razloga, s prijedlogom da je Visoki trgovački sud Republike Hrvatske usvoji te presudu preinači ili ju ukine i predmet vrati na ponovno suđenje. U obrazloženju žalbe tužiteljica tvrdi da pobijana presuda ima nedostatke zbog kojih se ne može ispitati. Prema mišljenju tužiteljice razlozi presude su nejasni i proturječni, jer je unatoč zaključku o tuženikovom korištenju broda prvostupanjski sud odbio tužbeni zahtjev. Nadalje, tužiteljica smatra da je prvostupanjski sud propustio pravilno i potpuno utvrditi odlučne činjenice, budući da nije utvrdio koliko je tuženik koristio brod, on je prihvatio ponudu tužiteljice za sklapanje ugovora o podzakupu broda u skladu s odredbom čl. 39. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" broj 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, i 91/96; dalje: ZOO), a ugovorne strane su svoje obveze u pretežnom dijelu izvršile.

Žalba tužiteljice odbijena je kao neosnovana i potvrđena je prvostupanjska presuda.

Ispitujući pobijanu presudu na temelju odredbe čl. 365. st. 2. Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine" broj 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01 i 117/03; dalje: ZPP), u granicama dopuštenih žalbenih razloga, pazeći pritom po službenoj dužnosti na bitne povrede odredaba parničnog postupka iz odredbe čl. 354. st. 2. t. 2., 4., 8., 9. i 11. ZPP, kao i na pravilnu primjenu materijalnog prava, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske je utvrdio da je prvostupanjska presuda pravilna i zakonita.

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske zaključio je da u postupanju prvostupanjskog suda koje je prethodilo donošenju pobijane presude, a niti u pobijanoj presudi, nisu počinjene bitne povrede odredaba parničnog postupka na koje taj sud pazi po službenoj dužnosti, a niti one na koje tužiteljica u žalbi ukazuje (čl. 354. st. 2. t. 11. ZPP).

Suprotno žalbenim navodima, ocjena je Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske da izreka pobijane presude nije proturječna njenim razlozima, a obrazloženje sadrži razloge o odlučnim činjenicama. Prema mišljenju Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske prvostupanjski sud je u svojoj odluci naveo logične razloge koji nisu proturječni sadržaju spisa, odnosno dokazima, ispravama i zapisnicima o izjavama koje se u njemu nalaze. Iz obrazloženja pobijane presude je jasno koje je činjenice i na temelju kojih dokaza utvrdio prvostupanjski sud, na kojim je odlučnim činjenicama utemeljio svoju ocjenu o sadržaju poslovnog odnosa među strankama i o obvezama koje iz takvog odnosa za njih proizlaze.

Također, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske u obrazloženju svoje presude ističe da je prvostupanjski sud proveo savjesnu i brižljivu ocjenu svih dokaza te na temelju rezultata postupka, prema svojem uvjerenju, odlučio koje činjenice treba uzeti kao dokazane. To je stečeno uvjerenje opravdao logičnim razlozima, iz kojih se može utvrditi da je ono činjenično i pravno osnovano (čl. 8. ZPP).

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske smatra da svojim žalbenim navodima tužiteljica nije ničim dovela u pitanje pravilnost zaključka prvostupanjskog suda. U obrazloženju odluke sud zaključuje da tužiteljica svojim žalbenim navodima bezuspješno pokušava ukazati na to da tuženikova sukcesivna plaćanja tijekom 2001. potvrđuju postojanje ugovornog odnosa, a to pored izričitog tuženikovog osporavanja poslovnog odnosa s tužiteljicom i tvrdnje da je radio s vlasnikom broda, dakle tužiteljičinim zakupodavateljem.

Ugovorom o zakupu broda zakupodavatelj daje brod na uporabu zakupoprimalatelju, uz plaćanje zakupnine, radi obavljanja plovidbene djelatnosti (čl. 671. PZ). Ugovor o zakupu mora biti sklopljen u pisanom obliku jer u suprotnom on nema pravni učinak (čl. 672. PZ). Izričitom odredbom čl. 685. PZ propisano je da

zakupoprimatelj može dati brod u podzakup samo na temelju pisanog pristanka zakupodavatelja.

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske zaključio je da tužiteljica nije dokazala postojanje obveznog pravnog odnosa između nje i tuženika, a niti da je njezin zakupodavatelj iz Ugovora o zakupu od 17. lipnja 1999. dao pisani pristanak za sklapanje ugovora o podzakupu broda. U nedostatku pisanog ugovora o podzakupu broda između parničnih stranaka, kao i u nedostatku pisane zakupodavčeve suglasnosti za davanje broda u podzakup, drugostupanjski sud je zaključio da nema nikakve sumnje u pravilnost zaključka prvostupanjskog suda o tome da tužiteljica od tuženika neosnovano potražuje utuženi iznos.

Slijedom navedenog, tužiteljčina žalba je odbijena i pobijana presuda potvrđena (čl. 368. ZPP).

Bilješka:

PZ, kao specijalni propis, predviđa zakonsko ograničenje davanja broda u podzakup, točnije uvjetuje zakupoprimatelju da brod može dati u podzakup samo na temelju pisanog pristanka zakupodavatelja. Odlučno je odgovoriti na pitanje koje su pravne posljedice ako zakupoprimatelj sklopi ugovor o podzakupu bez pisanog pristanka zakupodavatelja.

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske u gore prikazanoj sudskoj presudi zauzeo je stajalište da ugovor o podzakupu broda za koji ne postoji pisani pristanak zakupodavatelja ne proizvodi pravne učinke. S druge strane, komentatori ZPUP-a,¹ u svom komentaru odredbe o podzakupu broda, zastupaju tezu prema kojoj ako je brod dan u podzakup bez zakupodavateljevog pristanka, zakupodavatelj ima pravo otkazati ugovor o zakupu. Pored otkaza ugovora ima pravo i zahtijevati naknadu štete koja mu je nedozvoljenim podzakupom prouzročena. Jakaša² iznosi shvaćanje da se treba založiti za strože stajalište i smatrati da bez pisanog pristanka odobrenje nema pravni učinak. Međutim nastavno na to, isti autor govori o pravnim posljedicama koje nastaju kada je ugovor o podzakupu sklopljen bez pristanka zakupodavatelja, te spominje kao posljedicu pravo zakupodavatelja na otkaz ugovora o zakupu.

Odlučna je činjenica da PZ nije propisao da ugovor o podzakupu broda sklopljen bez pisanog pristanka zakupodavatelja nema pravni učinak. U protivnom, kada bi u zakonu (PZ-u) bilo predviđeno nešto drugo za taj slučaj, tada bi, naravno, dolazila do primjene ta posebna odredba. Da je cilj zakonodavca bio propi-

¹ Brajković Vladislav, Čolović Ilija, Filipović Velimir, Jakaša Branko, Katičić Natko, Pallua Emilio, Tomašić Veljko, Triva Siniša, *Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi s napomenama i komentarskim bilješkama*, redaktor Siniša Triva, Narodne novine, Zagreb, 1981., str. 281.

² Jakaša Branko, *Sistem plovidbenog prava Jugoslavije, Treća knjiga Ugovori o iskorištavanju brodova*, Zrinski, Zagreb, Čakovec, str. 193.

sati da neispunjenje obveze pribavljanja pisanog pristanka zakupodavatelja za sklapanje ugovora o podzakupu broda oduzima ugovoru o podzakupu pravni učinak, to bi izrijekom trebalo biti propisano. Primjerice u PZ-u su propisane posljedice u svim slučajevima u kojima se u tom zakonu propisuje obvezan zakonski oblik (ugovor o gradnji broda, brodarski ugovor za više putovanja, brodarski ugovor na vrijeme za cijeli brod i dr.). Propisano je da ugovor koji nije sklopljen u propisanom obliku ne proizvodi pravne učinke. Budući da PZ ne govori o pravnim posljedicama koje nastupaju ako zakupoprimalatelj sklopi ugovor o podzakupu bez pisanog pristanka zakupodavatelja, rješenje treba pronaći u ZOO-u kao supsidijarnom izvoru. Odredba čl. 322. st. 2. ZOO po svom sadržaju je suplikativne prirode, a njom se ispunjava praznina PZ-a budući da PZ o ovome nema odredbi, točnije u PZ-u nije što drugo predviđeno za spomenuti slučaj. Znači, u svezi s odgovorom na pitanje proizvodi li pravne učinke, znači je li valjan ugovor o podzakupu broda sklopljen bez pisanog pristanka zakupodavatelja, treba primijeniti odredbu čl. 322. st. 2. ZOO kojom je propisano: "Ako je sklapanje određenog ugovora zabranjeno samo jednoj strani, ugovor je valjan ako u zakonu nije što drugo predviđeno za određeni slučaj, a strana koja je povrijedila zakonsku zabranu snosit će odgovarajuće posljedice."

Znači, podzakup ugovoren protivno zakonskoj odredbi čl. 672. PZ nema za posljedicu ništetnost ugovora budući da su ZOO-om predviđene druge posljedice. Primjenom odredbe čl. 322. st. 2. ZOO ugovor o podzakupu broda sklopljen bez pisanog pristanka zakupodavatelja proizvodi pravne učinke, znači valjan je, a zakupoprimalatelj - podzakupodavatelj koji je povrijedio zakonsku zabranu iz čl. 672. PZ snosit će odgovarajuće posljedice. U tom smislu važna je odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske³ vezana uz primjenu Zakona o trgovačkim društvima, a u kojoj je sud zaključio: "Okolnost da je stjecanje vlastitih dionica ugovoreno protivno zakonskim odredbama nema za posljedicu ništavost ugovora budući da su zakonom predviđene druge posljedice". Ponajprije, posljedica koju ZOO predviđa za slučaj ako je zakupoprimalatelj stvar dao u podzakup bez dopuštenja zakupodavca kada je to prema zakonu potrebno jest pravo zakupodavca na otkaz zbog nedopuštenog podzakupa. Odredbom čl. 538. ZOO ustanovljeno je pravo zakupodavca na otkaz ugovora zbog nedopuštenog podzakupa. Također, ZOO predviđa još jednu odgovarajuću posljedicu koja može pogoditi zakupnika (podzakupodavca) koji je povrijedio zakonsku odredbu kojom je propisano da brod može dati u podzakup samo na temelju pisanog pristanka zakupodavatelja. Zakupodavac ima pravo na naknadu štete koja nastane korištenjem zakupljene stvari protivno ugovoru ili njezinoj namjeni. Naime, čl. 532. st. 2. ZOO propisano je da zakupnik može koristiti stvar samo onako kako je određeno ugovorom ili namjenom stvari. On odgovara za štetu koja nastane korištenjem zakupljene

³ Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske II Rev-176/2000 od 21. 11. 2002.

stvari protivno ugovoru ili njezinoj namjeni, bez obzira na to je li stvar koristio on, ili neka osoba koja radi po njegovu nalogu, podzakupnik ili koja druga osoba kojoj je omogućio da koristi stvar (čl. 532. st. 3. ZOO).

Izjava o otkazu ugovora o zakupu ima izravno učinak i na prestanak podzakupa, jer podzakup prestaje u svakom slučaju kada prestane zakup (čl. 540. ZOO). Ako se ugovor o podzakupu broda ispunjava, a zakupodavatelj se tome ne protivi, znači ne iskoristi svoje pravo na otkaz ugovora o zakupu i pravo na naknadu štete zbog korištenja stvari protivno ugovoru, može se smatrati da ugovor o podzakupu proizvodi pravne učinke.⁴

Dr. sc. Vesna Skorupan Wolff, znanstvena savjetnica
Jadranski zavod HAZU

Summary:

SUB-CHARTER CONTRACT – LEGAL EFFECT

A sub-charter contract not drawn in writing and concluded without a written consent of the owner shall have no legal effect.

⁴ O pravnim pitanjima u svezi s oblikom ugovora o zakupu i ugovora o podzakupu broda, uključujući i analizirano pitanje pravnih posljedica koje nastupaju ako zakupoprimalatelj sklopi ugovor o podzakupu bez pisanog pristanka zakupodavatelja opširnije u radu: Skorupan Wolff Vesna, Pravna pitanja u svezi s oblikom ugovora o zakupu i ugovora o podzakupu broda u domaćem pravu, *Podredbeno pomorsko pravo – Comparative Maritime Law*, god. 51 (2012), br. 166, str. 173-202.